

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

305

Ekonomia

Redaktorzy naukowi

Magdalena Rękas

Jerzy Sokołowski

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Aleksandra Śliwka
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-382-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	13
Mieczysław Adamowicz, Paweł Janulewicz: Wykorzystanie analizy czynnikowej do oceny rozwoju społeczno-gospodarczego w skali lokalnej	15
Ewa Badzińska, Jakub Ryfa: Ekonomia wirtualnych światów – tendencje rozwoju	24
Tomasz Bernat: Egzogeniczne determinanty dominacji rynkowej na przykładzie Poczty Polskiej SA.....	37
Agnieszka Brelik, Marek Tomaszewski: Wybrane determinanty kształtujące współpracę innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych z jednostkami PAN i szkołami wyższymi na terenie Polski Północno-Zachodniej.....	50
Agnieszka Bretyn: Wybrane aspekty jakości życia młodych konsumentów w Polsce	62
Grzegorz Bywalec: Transformacja gospodarcza a regionalne zróżnicowanie ubóstwa w Indiach	73
Magdalena Cyrek: Determinanty zatrudnienia w usługach tradycyjnych i nowoczesnych – analiza regionalna.....	83
Sławomir Czech: Czy wokół państwa opiekuńczego toczy się jeszcze spór o wartości?.....	95
Sławomir Czetwertyński: Możliwości poznawcze prawa Metcalfe’a w określaniu wartości ekonomicznej sieci komunikacyjnych.....	108
Małgorzata Deszczka, Marek Wąsowicz: Polityka i strategia rozwoju Unii Europejskiej w koncepcji ekonomii zrównoważonego rozwoju	118
Karolina Dreła: Zatrudnienie nietypowe	129
Paweł Drobny: Ekonomia personalistyczna jako próba reorientacji ekonomii	142
Małgorzata Gajda-Kantorowska: Koszty bankructwa państwa	154
Małgorzata Gasz: Unia bankowa – w poszukiwaniu nowego paradygmatu na europejskim rynku bankowym	163
Małgorzata Gawrycka, Anna Szymczak: Zmiana struktury dochodów w Polsce w relacji kapitał–praca z uwzględnieniem sektorów gospodarki narodowej	174
Anna Golejewska: Innowacje i sposoby ich pomiaru na poziomie regionalnym	184
Mariusz Grębowiec: Zachowania nabywcze konsumentów na rynku usług bankowych w świetle badań	195

Urszula Grzega: Oszczędności i zadłużenie polskich gospodarstw domowych.....	207
Jarosław Hermaszewski: Sytuacja finansowa gminy a wybory bezpośrednie w gminach. Wstęp do badań.....	218
Elżbieta Jantóń-Drozdowska, Maria Majewska: Wpływ globalizacji na wzrost poziomu specjalizacji w międzynarodowej wymianie handlowej..	228
Tomasz Jasiński, Agnieszka Ścianowska: Możliwości oddziaływania na wzrost gospodarczy poprzez kontrolę poziomu ryzyka kredytowego w bankach przy wykorzystaniu systemów sztucznej inteligencji.....	240
Renata Jedlińska: Atrakcyjność inwestycyjna Polski – wybrane aspekty.....	252
Andrzej Jędruchniewicz: Inflacja jako cel polityki pieniężnej NBP.....	264
Michał Jurek: Wykorzystanie analizy duracji i wypukłości w zarządzaniu ryzykiem stopy procentowej.....	276
Sławomir Kalinowski: Znaczenie eksperymentu w metodologii nauk ekonomicznych.....	287
Teresa Kamińska: Struktura branżowa bezpośrednich inwestycji zagranicznych a kryzys finansowy.....	299
Renata Karkowska: Siła oddziaływania czynników makroekonomicznych i systemowych na wielkość globalnej płynności.....	311
Anna Kasprzak-Czelej: Determinanty wzrostu gospodarczego.....	323
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: Analiza wpływu polityki stóp procentowych EBC na stabilność sektorów bankowych w wybranych krajach strefy euro – wnioski z kryzysu.....	334
Iwona Kowalska: Rozwój badań z zakresu ekonomii edukacji w paradygmacie interdyscyplinarności nauki.....	348
Ryszard Kowalski: Dylematy interwencjonizmu w czasach kryzysu.....	358
Jakub Kraciuk: Kryzysy finansowe w świetle ekonomii behawioralnej.....	370
Hanna Kruk: Rozwój zrównoważony w Regionie Morza Bałtyckiego na przykładzie wybranych mierników w latach 2005-2010.....	380
Kazimierz W. Krupa, Irmina Jeleniewska-Korzela, Wojciech Krupa: Kapitał intelektualny jako akcelerator nowej ekonomii (tablice korelacyjne, pracownicy kluczowi).....	391
Anna Krzysztofek: Normy i standardy społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw.....	401
Krzysztof Kubiak: Transakcje w procesie przepływu wiedzy w świetle nowej ekonomii instytucjonalnej.....	413
Paweł Kulpaka: Model konsumpcji permanentnej M. Friedmana a keynesowskie funkcje konsumpcji – empiryczna weryfikacja wybranych teorii na przykładzie Czech.....	423
Justyna Łukomska-Szarek, Marta Włóka: Rola kontroli zarządczej w procesie zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego.....	434
Natalia Mańkowska: Konkurencyjność instytucjonalna – wybrane problemy metodologiczne.....	445

Joanna Mesjasz, Martyna Michalak: Percepcja zaangażowania przez adeptów zarządzania – szansą czy ograniczeniem dla współczesnych firm	457
Jerzy Mieszaniec: Innowacje nietechnologiczne w przedsiębiorstwach przemysłowych sektora wydobywczego	469
Aneta Mikula: Ubóstwo obszarów wiejskich w krajach Unii Europejskiej – demografia i rynek pracy	481
Grażyna Musialik, Rafał Musialik: Wartość publiczna a legitymizacja	492
Janusz Myszczyzyn: Wykorzystanie koncepcji <i>social savings</i> w określeniu wpływu sektora kolejowego na wzrost gospodarczy Niemiec w początkach XX w.	500
Aleksandra Nacewska-Twardowska: Zmiany w polityce handlowej Unii Europejskiej na początku XXI wieku	513
Anna Niewiadomska: Wydłużanie okresu aktywności zawodowej osób starszych w Polsce	524
Mariusz Nyk: Przeciętne wynagrodzenie a sytuacja na rynku pracy – przypadek województwa łódzkiego	536
Monika Pasternak-Malicka: Przesłanki ruchów migracyjnych Polaków z obszaru województwa podkarpackiego w kontekście kryzysu gospodarczego wywołanego kryzysem <i>subprime</i>	547
Jacek Pera: Budowa nowej architektury regulacyjnej w Europie jako element zarządzania ryzykiem niestabilności finansowej – rozwiązania pokryzysowe. Próba oceny i wnioski dla Polski	559
Renata Pęciak: Kryzysy w gospodarce w interpretacji Jeana-Baptiste’a Saya	573
Czesława Pilarska: Współczesny kryzys gospodarczy a napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski	584
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjna nauka a źródła jej finansowania	601
Adriana Politaj: Pomoc publiczna na subsydiowanie zatrudnienia w Polsce i w wybranych krajach Unii Europejskiej	617
Marcin Ratajczak: Odpowiedzialny biznes w aspekcie osiągniętych korzyści ekonomicznych na przykładzie przedsiębiorstw agrobiznesu	628
Magdalena Rękas: Dieta w krajach Unii Europejskiej i czynniki wpływające na jej poziom – przegląd wybranych badań	638
Włodzimierz Rudny: Rozwiązania zintegrowane w modelach biznesowych	653
Krzysztof Rutkiewicz: Pomoc publiczna na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjność przedsiębiorstw w polityce konkurencji Unii Europejskiej w latach 2004-2010	663
Katarzyna Skrzyszewska: Konkurencyjność krajów Regionu Morza Bałtyckiego w świetle międzynarodowych rankingów	675
Tadeusz Sporek: Ewolucja i perspektywy grupy BRICS w globalnej gospodarce	684

Aleksander Surdej: Inwestycje w szkolenia zawodowe w świetle teorii ekonomicznej.....	695
Piotr Szajner: Wpływ zmienności kursu walutowego na międzynarodową konkurencyjność polskiego sektora żywnościowego	706
Stanisław Ślusarczyk, Piotr Ślusarczyk, Radosław Ślusarczyk: Problem skuteczności i efektywności decyzji menedżerskich w firmie w zakresie formułowania i wdrażania strategii	716
Sylwia Talar, Joanna Kos-Łabędowicz: Polska gospodarka internetowa – stan i perspektywy	729
Monika Utzig: Aktywa finansowe gospodarstw domowych a koniunktura gospodarcza	744
Agnieszka Wałęga: Nierówności dochodowe w kontekście przystąpienia Polski do Unii Europejskiej	754
Grzegorz Wałęga: Wpływ spowolnienia gospodarczego na zadłużenie gospodarstw domowych w Polsce	766
Grażyna Węgrzyn: Formy zatrudnienia pracowników w Unii Europejskiej – aktualne tendencje	778
Barbara Wieliczko: Krajowa pomoc publiczna w UE w okresie obecnego kryzysu.....	790
Artur Wilczyński: Znaczenie kosztów alternatywnych w rachunku ekonomicznym gospodarstw rolnych	802
Renata Wojciechowska: Wieloznaczności językowe współczesnej ekonomii	813
Jarosław Wojciechowski: Ewolucja koncepcji funkcjonowania rynku w społecznej nauce Kościoła Katolickiego.....	823
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Znaczenie lokalnych grup działania w budowaniu kapitału społecznego na obszarach wiejskich.....	834
Grażyna Wolska: Kodeksy etyczne jako instrument poprawnych relacji między podmiotem gospodarczym a konsumentem.....	844
Joanna Woźniak-Holecka, Mateusz Grajek, Karolina Sobczyk, Kamila Mazgaj-Krzak, Tomasz Holecki: Ekonomiczno-społeczne konsekwencje reklamy w segmencie leków OTC	853
Gabriela Wronowska: Oczekiwania pracodawców wobec absolwentów szkół wyższych w Polsce jako przykład bariery wejścia na rynek pracy... ..	861
Anna Wziętek-Kubiak, Marek Pęczkowski: Źródła i bariery ciągłości wdrażania innowacji przez polskie przedsiębiorstwa.....	872
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Instytucjonalna struktura rynku pracy w Polsce	884
Małgorzata Zielenkiewicz: Upodabnianie się krajów pod względem poziomu dobrobytu w procesie integracji europejskiej	895
Mariusz Zieliński: Demografia i aktywność zawodowa ludności a poziom bezrobocia w Unii Europejskiej.....	907
Jerzy Żyżyński: Gospodarka jako spójny system strumieni pieniądza a problem racjonalności pakietu fiskalnego.....	917

Summaries

Mieczysław Adamowicz, Paweł Janulewicz: The use of factor analysis for the assessment of socio-economic development on the local scale.....	23
Ewa Badzińska, Jakub Ryfa: The economy of virtual worlds – trend of development	36
Tomasz Bernat: Exogenous determinants of market dominance – Polish Post case	48
Agnieszka Brelik, Marek Tomaszewski: Selected determinants forming innovative partnership of traditional industrial companies with units of Polish Academy of Sciences and universities in north-western Poland.....	61
Agnieszka Bretyn: Selected aspects of quality of life of young consumers in Poland	72
Grzegorz Bywalec: Economic transformation and regional disparity of poverty in India.....	82
Magdalena Cyrek: Determinants of employment in traditional and modern services – regional analysis	94
Sławomir Czech: Is the welfare state’s dispute over values still alive?	107
Sławomir Czetwertyński: Cognitive possibilities of Metcalfe’s law in defining the economic value of communication networks	117
Małgorzata Deszczka, Marek Wąsowicz: Policy and development strategy in the European Union in the conception of economics of sustainable development	128
Karolina Dreła: Untypical employment.....	141
Paweł Drobny: Personalist economics as an attempt at economics reorientation	153
Małgorzata Gajda-Kantorowska: Costs of sovereign default.....	162
Małgorzata Gasz: Bank Union – in search of a new paradigm on the European banking market.....	173
Małgorzata Gawrycka, Anna Szymczak: Change of income framework in capital-labour scheme in Poland, including the sector of national economy	183
Anna Golejewska: Innovations and the way of their measure at the regional level.....	194
Mariusz Grębowiec: Purchasing behavior of consumers on banking service market in the light of research	206
Urszula Grzega: Savings and debt of Polish households.....	217
Jarosław Hermaszewski: Financial situation of a commune vs. local elections. Introduction to the study	227
Elżbieta Jantón-Drozdowska, Maria Majewska: The impact of globalization on a higher specialization level in international exchange of goods ...	239
Tomasz Jasiński, Agnieszka Ścianowska: Banks’ possibilities of influencing macroeconomic growth by the use of neural network systems in the credit risk control	250

Renata Jedlińska: Investment attractiveness of Poland – selected issues	263
Andrzej Jędruchniewicz: Inflation as a target of monetary policy of NBP ...	275
Michał Jurek: Use of duration and convexity analysis in interest rate risk management.....	286
Sławomir Kalinowski: The role of the controlled experiment in the methodology of economy	298
Teresa Kamińska: Economic activity structure of foreign direct investment and financial crisis	310
Renata Karkowska: The impact of macroeconomic and systemic factors on the global liquidity	322
Anna Kasprzak-Czelej: Determinants of economic growth	333
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: The analysis of influence of the ECB interest rates' policy on a stability of bank sectors in selected countries of the eurozone – conclusions from the crisis.....	347
Iwona Kowalska: Development of research in the field of economics of education within the paradigm of interdisciplinarity of science	357
Ryszard Kowalski: The dilemmas of interventionism in times of crisis	369
Jakub Kraciuk: Financial crises in the light of behavioural economics.....	379
Hanna Kruk: Sustainable development in the Baltic Sea Region based on chosen indices in years 2005-2010	390
Kazimierz W. Krupa, Irmina Jeleniewska-Korzela, Wojciech Krupa: Intellectual capital as an accelerator of the new economy (correlation tables, key employees)	400
Anna Krzysztofek: Norms and standards of social responsibility in enterprises	412
Krzysztof Kubiak: Transactions in the flow of knowledge in the light of new institutional economics	422
Paweł Kulpaka: M. Friedman's permanent consumption model and Keynesian consumption functions – empirical verification of selected theories on the example of Czech.....	433
Justyna Łukomska-Szarek, Marta Włóka: The role of management control in management process of local self-government units.....	444
Natalia Mańkowska: Institutional competitiveness – selected methodological issues	456
Joanna Mesjasz, Martyna Michalak: Understanding the engagement by management adepts – a chance or a limitation for contemporary business	468
Jerzy Mieszaniec: Non-technological innovations in the industrial enterprises of mining sector.....	480
Aneta Mikula: Poverty of rural areas in the European Union member states – demography and labor market	491
Grażyna Musialik, Rafał Musialik: Public value and legitimacy	499

Janusz Myszczyzyn: Use of social savings concept in defining the role of railway sector on the economic growth in Germany in the early twentieth century	512
Aleksandra Nacewska-Twardowska: Changes in trade policy of the European Union at the beginning of the twenty-first century	523
Anna Niewiadomska: Extending the period of professional activity of the elderly in Poland	535
Mariusz Nyk: Average salary and the situation on the labour market – case of Łódź Voivodeship	546
Monika Pasternak-Malicka: Reasons form migration of Poles from Subcarpathian Voivodeship in the context of the economic crisis caused by the subpreme crisis	558
Jacek Pera: Construction of a new regulatory architecture in Europe as an element of financial instability risk management – post-crisis solutions. Attempt of assessment and implications for Poland.....	572
Renata Pęciak: Crises in the economy in the interpretation of Jean-Baptiste Say	583
Czesława Pilarska: The contemporary economic crisis and foreign direct investment inflow into Poland	600
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innovations in science and their financial sources	616
Adriana Politałaj: State aid for subsidizing of employment in Poland and in selected countries of the European Union	627
Marcin Ratajczak: Responsible business in the context of economic benefits gained on the example of agribusiness enterprises.....	637
Magdalena Rękas: Fertility rate in the European Union states and factors influencing the rate – review of selected surveys	652
Włodzimierz Rudny: Solution-based business models.....	662
Krzysztof Rutkiewicz: State aid for Research & Development & Innovation activities of enterprises in the European Union’s competition policy in the period 2004-2010.....	674
Katarzyna Skrzyszewska: Competitiveness of the Baltic Region countries in the context of international rankings	683
Tadeusz Sporek: Evolution and perspectives of BRICS group in the global economy.....	694
Aleksander Surdej: Investments in VET programmes: framework for an economic analysis	705
Piotr Szajner: The impact of exchange rated volatility on the competitiveness of Polish food sector on international markets	715
Stanisław Ślusarczyk, Piotr Ślusarczyk, Radosław Ślusarczyk: The problem of efficacy and effectiveness in the formulating and implementing of strategy decision making process	728

Sylwia Talar, Joanna Kos-Łabędowicz: Polish Internet economy – current state and future perspectives	743
Monika Utzig: Households’ financial assets and economic prospect.....	753
Agnieszka Wałęga: Income inequality in the context of accession of Poland to the European Union	765
Grzegorz Wałęga: Impact of economic slowdown on households’ debt in Poland	777
Grażyna Węgrzyn: Employment forms in the European Union – current trends.....	789
Barbara Wieliczko: State aid in the European Union in the period of the current crisis.....	801
Artur Wilczyński: The impact of opportunity costs on farms profitability.....	812
Renata Wojciechowska: Linguistic ambiguities of contemporary economics	822
Jarosław Wojciechowski: Evolution of free market concept in social teaching of the Catholic Church.....	833
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: The significance of local action groups in formation of social capital in rural areas	843
Grażyna Wolska: Ethical codes as a tool of correct relations between a firm and a consumer	852
Joanna Woźniak-Holecka, Mateusz Grajek, Karolina Sobczyk, Kamila Mazgaj-Krzak, Tomasz Holecki: Marketing of OTC medicines in Poland and on the example of television advertising	860
Gabriela Wronowska: Expectations of employers towards graduates of universities in Poland as an example of barriers to enter the labor market	871
Anna Wziętek-Kubiak, Marek Pęczkowski: Sources and barriers of persistence of innovation of Polish manufacturing companies	883
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Institutional structure of the labor market in Poland	894
Małgorzata Zielenkiewicz: Convergence of the countries in terms of social welfare in the process of European integration	906
Mariusz Zieliński: Demography and economically active population vs. the level of unemployment in the European Union.....	916
Jerzy Żyżyński: Economy as a consistent system of money flows vs. the issue of fiscal pact rationality	931

Czesława Pilarska

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

WSPÓŁCZESNY KRYZYS GOSPODARCZY A NAPŁYW BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH DO POLSKI

Streszczenie: Współczesny kryzys gospodarczy wywołał wiele implikacji w zakresie funkcjonowania gospodarek poszczególnych krajów. Pomimo że Polska nie doświadczyła recesji w bezpośredni sposób, to jednak skutki dekonunktury występującej w skali świata były odczuwalne na różnych płaszczyznach życia gospodarczego także w naszym kraju. Niekorzystne uwarunkowania zewnętrzne wpłynęły m.in. na zasoby, strumienie, a także strukturę napływających do Polski bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ), co stanowi przedmiot analizy przeprowadzonej w niniejszym artykule.

Słowa kluczowe: współczesny kryzys gospodarczy, neoliberalizm, bezpośrednie inwestycje zagraniczne.

1. Wstęp

Współczesny kryzys gospodarczy, podobnie jak Wielki Kryzys lat 30. XX w., ujawnił brak dostatecznej koordynacji związanej z niedoskonałością mechanizmu rynkowego. Zarówno przed kryzysem występującym w latach 1929-1933, jak i w ostatnich dziesięcioleciach wierzono bezkrytycznie w nieomyślność rynku¹. Zasadnicza

¹ Wielu ekonomistów uważa, że za obecne załamanie gospodarcze odpowiada w dużej mierze dominująca od początku lat 80. XX w. na świecie doktryna neoliberalna. Do krytyków neoliberalizmu należą m.in. P. Krugman, J.E. Stiglitz oraz G. Akerlof. Z takim poglądem zgadza się także część polskich ekonomistów (zob. J. Żyżyński, *Neoliberalizm jako strukturalna przyczyna kryzysu a poszukiwanie dróg naprawy*, „*Ekonomista*” 2009, nr 2, s. 165-187 oraz G.W. Kołodko, *Neoliberalizm i światowy kryzys gospodarczy*, „*Ekonomista*” 2010, nr 1, s. 117-126). Przykładowo S. Owsiak twierdzi, że u podłoża obecnego kryzysu leży wręcz wynaturzony neoliberalizm, w którym racjonalne argumenty na rzecz tworzenia wolności gospodarczej mieszają się z pseudoargumentami. Pomimo że za wolnością gospodarczą przemawiają takie przesłanki, których nie można kwestionować, jak: przedsiębiorczość, wzrost inicjatywy, większa efektywność czy szybszy rozwój gospodarki, to jednak zdaniem tego autora rodzi się pytanie o zakres tej wolności. S. Owsiak uważa bowiem, że neoliberalna koncepcja kompletnie zawiodła w przypadku sektora finansowego, w ramach którego przedmiot działania jest mało przejrzysty, a możliwości weryfikacji transakcji przez rynek są poważnie ograniczone, S. Owsiak, *Spoleczny*

różnica pomiędzy nimi polega jednak na tym, że 75 lat wcześniej brak odpowiedniej koordynacji odnosił się przede wszystkim do gospodarki krajowej, a obecnie występuje on w ramach gospodarki globalnej². Źródła obu kryzysów są podobne³ i tkwią w szeroko rozumianej sferze finansowej⁴, jakkolwiek te dotyczące obec-

wymiar kryzysu – lekcja dla przyszłości, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego” 2012, nr 2, s. 63. Podobny pogląd wyraził także A. Kukliński. Jego zadaniem współczesny kryzys nie jest typowym dla gospodarki rynkowej cyklicznym załamaniem koniunktury, ale kryzysem fundamentalnym, ustrojowym, kryzysem porządku globalnego oraz kryzysem dominującego nurtu w ekonomii – neoliberalizmu. Ekonomista ten, odpowiadając na pytanie, w jakim stopniu doktryna i praktyka neoliberalizmu była źródłem obecnych problemów gospodarczych, wskazuje na rolę neoliberalizmu w promowaniu trzech procesów: osłabiania instytucji państwa, osłabienia poczucia racjonalnego działania gospodarczego w sferze publicznej, osłabienia racjonalności myślenia długookresowego oraz planowania strategicznego, A. Kukliński, *Polonia Quo Vadis?*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego” 2010, nr 6, s. 41. Autor ten sugeruje ponadto, że kryzys neoliberalizmu powinien być przedmiotem ostrej debaty, *ibidem*. W krytyce tej ekonomicznej doktryny nie chodzi jednak bynajmniej o negowanie czy też pomniejszanie znaczenia rynku we współczesnym i przyszłym kapitalizmie oraz zglobalizowanej gospodarce, a raczej, jak zauważa J.E. Stiglitz, o znalezienie równowagi pomiędzy rolą rynków i rządów, J.E. Stiglitz, *Freefall – jazda bez trzymanki: Ameryka, wolne rynki i tonięcie gospodarki światowej*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Warszawa 2010, s. 21. Rynek w mniejszym lub większym stopniu wymaga bowiem koordynacji poprzez prowadzenie przez rząd właściwej polityki, ponieważ mechanizm rynkowy nie zawsze zapewnia optymalną alokację zasobów w gospodarce, gdyż realnie działające rynki cechują się określonym stopniem zawodności, W. Giza, *Zawodność rynku. Powstanie i rozwój idei*, Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2013, s. 49.

² W. Szymański, *Kryzys globalny. Pierwsze przybliżenie*, Difin, Warszawa 2009, s. 13.

³ Do analogii pomiędzy sytuacją z 1929 r. i 2008 r. zalicza się m.in. to, że w obu przypadkach kryzys rozpoczął się w centrum gospodarczym świata, tj. w Stanach Zjednoczonych. S. Marek i A. Wieczorek-Szymańska wskazują także na podobny mechanizm obu kryzysów, wynikający z narastającej nierównowagi w amerykańskiej gospodarce, przy czym bezpośrednią przyczyną recesji w latach 1929-1933 było powstanie nadwyżki globalnej podaży nad globalnym popytem, natomiast w latach 2008-2010 nadwyżki popytu globalnego nad globalną podażą, S. Marek, A. Wieczorek-Szymańska, *Przyczyny i przewidywane skutki kryzysu finansowego XXI wieku*, Studia i Prace WNEiZ Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2011, nr 21, s. 227-228. Z kolei zdaniem W.M. Orłowskiego współczesny kryzys podobny jest do Wielkiego Kryzysu w tym względzie, że doprowadził on do częściowego paraliżu światowego systemu finansowego, załamania się rynków kapitałowych oraz do najpotężniejszej od dekad globalnej recesji, a także do ogromnego zadłużenia rządów najbogatszych państw świata, jakkolwiek autor ten zwraca uwagę na fakt, że skala ekonomicznych konsekwencji obecnego załamania koniunktury jest znacznie mniejsza od poprzedniego kryzysu. W latach 1929-1932 w samych tylko Stanach Zjednoczonych zbankrutowało ponad 5 tysięcy banków, obecnie zaś zbankrutował tylko jeden duży bank, a pozostałe, którym zagroziło bankructwo, zostały albo przejęte przez inne banki, albo też częściowo lub w całości znacjonalizowane. W czasie Wielkiego Kryzysu skumulowana skala spadku amerykańskiego PKB przekroczyła 30% – w 2008 r. spadek PKB w USA wyniósł zaledwie 2,4%. Z kolei indeksy giełdy nowojorskiej spadły podczas Wielkiego Kryzysu aż o 90% – obecnie największy spadek osiągnęły wiosną 2009 r. po spadku o 50% w stosunku do przedkryzysowego szczytu, W.M. Orłowski, *W poszukiwaniu nowego ładu ekonomicznego*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego” 2011, nr 4, s. 46.

⁴ Zob. D. Rosati, *Przyczyny i mechanizm kryzysu finansowego w USA*, „Ekonomista” 2009, nr 3, s. 315-351 oraz K. Aiginger, *The Current Economic Crisis: Causes, Cures and Consequences*, WIFO, “Working Papers” 2009, nr 349.

nego kryzysu często zawęża się do określenia błędów zachodzących w sferze banków (*bank failures*), ponieważ to od problemów występujących w tych instytucjach rozpoczęła się światowa recesja⁵. Zakłócenia zachodzące w systemie finansowym USA szybko przeniosły się do sfery realnej tej gospodarki⁶, a następnie za pomocą różnych kanałów rozprzestrzeniły się na wiele innych krajów, początkowo głównie wysoko rozwiniętych, a następnie rozwijających się i transformujących swoje gospodarki (w tym także gospodarki narodowej Polski). Jednym z takich kanałów był gwałtowny spadek bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) w skali globalnej⁷. W 2008 r. światowe strumienie napływu BIZ (*global FDI inflows*) spadły z historycznie najwyższego poziomu osiągniętego w 2007 r. wynoszącego 1979 mld USD do 1 697 mld USD, co stanowiło spadek o 14,2%. Natomiast strumienie odpływu (*global FDI outflows*) zmniejszyły się o 13,5% (spadek z 2147 mld USD do 1858 mld USD)⁸.

Przyczyn zmiany trendu w przepływach BIZ na świecie według UNCTAD (Agendy ONZ ds. Handlu i Rozwoju) należy upatrywać przede wszystkim w tym, że kryzys finansowy doprowadził do spowolnienia aktywności gospodarczej, szczególnie w najbardziej rozwiniętych gospodarkach świata. A to wpłynęło negatywnie na strumienie BIZ w dwojaki sposób: po pierwsze ograniczyło możliwości finansowe firm zlokalizowanych na ich terytorium⁹, zmniejszając tym samym zdolność tych podmiotów do inwestowania (*capacity to invest*), po drugie zaś, ze względu na

⁵ Według J. Toporowskiego, najważniejszym czynnikiem strukturalnym powodującym kryzys systemu bankowego była możliwość nadmiernego zadłużania się tych instytucji. Zadłużenie to generowała przede wszystkim zbyt liberalna polityka w zakresie przyznawania przez banki kredytów, J. Toporowski, *Kryzys finansowy. Przyczyny załamania. Raport specjalny*, „Nowe Życie Gospodarcze” 2008, nr 21-22, s. 6-7. Do błędów związanych z funkcjonowaniem banków zalicza się także nadmierny rozwój inżynierii finansowej, prowadzącej do powstania skomplikowanych, trudnych do wyceny instrumentów finansowych, w wielu przypadkach niebędących przedmiotem obrotu na płynnych rynkach, M. Konopczak, R. Sieradzki, M. Wiernicki, *Kryzys na światowych rynkach finansowych – wpływ na rynek finansowy w Polsce oraz implikacje dla sektora realnego*, „Bank i Kredyt” 2010, nr 41, s. 48.

⁶ J.L. Bednarczyk, S.I. Bukowski, J. Misala, *Współczesny kryzys gospodarczy. Przyczyny – przebieg – skutki*, CeDeWu, Warszawa 2009, s. 9.

⁷ Oprócz przepływów BIZ istnieją jeszcze dwa podstawowe kanały, za pomocą których skutki kryzysu w postaci tzw. efektów „zarażania się” mogą dotrzeć do każdego miejsca na świecie. Jednym z nich jest kanał handlowy, czyli spadek eksportu wynikający z pogorszenia się koniunktury u głównych partnerów handlowych, drugim zaś kanał związany z zawirowaniami występującymi na krajowych rynkach finansowych (z powodu ogólnoświatowego załamania w zakresie zaufania powstało realne zagrożenie, dotyczące osłabienia walut poszczególnych krajów, szczególnie rynków wschodzących), zob. *Procesy inwestycyjne i strategie przedsiębiorstw w czasach kryzysu*, PARP, Warszawa 2010, s. 25.

⁸ *World Investment Report 2009*, UNCTAD, New York-Geneva 2009, s. 18.

⁹ Zyski największych korporacji transnarodowych na świecie zmniejszyły się na skutek globalnego kryzysu (w ciągu dwóch lat) prawie o połowę. O ile w 2007 r. kształtowały się one na poziomie ponad 1 200 mld USD, o tyle w 2008 r. ich wartość wynosiła 900 mld USD, natomiast w 2009 r. było to już tylko ok. 650 mld USD. Znacznie zmniejszyła się także zyskowność (*profitability*) tych przedsiębiorstw, mierzona jako stosunek uzyskiwanych dochodów netto do całkowitej sprzedaży (spadła

pogarszające się perspektywy ekonomiczne i rynkowe oraz wzrastającą awersję do podejmowania ryzyka, zmniejszyło skłonność firm do realizowania nowych projektów inwestycyjnych (*propensity to invest*)¹⁰.

Głównym celem niniejszego opracowania jest udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy i w jakim stopniu współczesny kryzys gospodarczy wpłynął na zasoby, strumienie oraz strukturę napływających do Polski bezpośrednich inwestycji zagranicznych.

2. Etapy napływu BIZ do Polski

Od momentu rozpoczęcia transformacji systemu społeczno-ekonomicznego w Polsce można zaobserwować rosnące zainteresowanie inwestorów zagranicznych inwestowaniem kapitału w naszym kraju. Okres 23 lat, jaki upłynął od początku przemian, można podzielić na cztery wyróżniające się etapy: pierwszy przypadający na lata 1990-2000, charakteryzujący się nieprzerwanym i szybko zwiększającym napływem inwestycji bezpośrednich do polskiej gospodarki. O ile w 1990 r. zasoby napływu BIZ (*FDI inward stocks*) do Polski kształtowały się na poziomie 109 mln USD, co stanowiło zaledwie, 0,2% w relacji do PKB, to 11 lat później, tj. w 2000 r., było to już 34 227 mln USD, czyli 20%¹¹. Drugi etap obejmuje lata 2001-2003, w których odnotowano spadek napływu BIZ. Mniejsze strumienie napływu tych inwestycji w wyróżnionym okresie łączono przede wszystkim z sytuacją zewnętrzną występującą wówczas na świecie, tj. występowaniem kryzysu na rynkach finansowych związanego z pęknięciem banki internetowej. Trzeci okres (lata 2004-2007) można powiązać z dyskontowaniem korzyści wynikających z przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Przystąpienie kraju do dużego ugrupowania integracyjnego, zgodnie z eklektyczną teorią J.H. Dunninga¹², zwiększa bowiem przewagi lokalizacyjne takiego kraju. Znalazło to odbicie w tym, że zarówno w roku 2004, jak i w 2007 wartości napływu BIZ do Polski znajdowały się na najwyższych poziomach, osiągając poziom odpowiednio 12 716 mln USD oraz 23 651 mln USD. Ostatni okres, przypadający na lata 2008-2011, najbardziej interesujący z punktu widzenia realizacji celu przyjętego w niniejszym opracowaniu, wiąże się ponownie ze spadkami (w latach 2008-2009) strumieni napływu tych inwestycji (tab. 1).

W przypadku lat 2008-2011 spadek napływu bezpośrednich inwestycji do Polski jest również ściśle związany z uwarunkowaniami zewnętrznymi. Kryzys występujący w gospodarce światowej, którego nasilenie miało miejsce w latach 2008-2009, spowodował, że zarówno banki, jak i instytucje finansowe ograniczyły do

z ponad 7% w 2007 r. do 3,6% w 2009 r.), *World Investment Report 2010*, UNCTAD, New York-Geneva 2010, s. 21.

¹⁰ *World Investment Report...*, s. 5.

¹¹ *World Investment Report 2012. Towards a new generation of investment policies*, UNCTAD, New York-Geneva 2012, s. 173 oraz *World Investment Report...*, s. 256.

¹² Zob. J.H. Dunning, *International Production and Multinational*, G. Allen & Unwin, London 1981, s. 80-81.

Tabela 1. Strumienie napływu kapitału zagranicznego do Polski w latach 1990-2011 z podziałem na poszczególne składniki (w mln USD)

Rok	Zakup udziałów lub akcji za dewizy	Aporty rzeczowe	Konwersje kredytów, innych zobowiązań oraz dywidend za udział	Nieruchomości	Reinwestowane zyski	Kredyty od inwestorów zagranicznych	Napływ kapitału ogółem
1990	51	17	–		20	–	88
1991	177	91	–		66	25	359
1992	298	135	–		154	91	678
1993	892	217	–		199	407	1 715
1994	884	212	–		382	397	1 875
1995	1 807	298	–		888	666	3 659
1996	2 845	314	–		244	1 095	4 498
1997	2 663	453	–		25	1 767	4 908
1998	4 323	281	–		–264 ^a	2 025	6 365
1999	5 143	403	921		–453	1 256	7 270
2000	8 276	141	395		–400	929	9 341
2001	4 587	337	376		–1 040	1 453	5 713
2002	3 735	132	416		–1 224	1 072	4 131
2003 ^b	3 248	149	1 139		–84	–328	4 124
2003	3 273	149	1 139		–84	112	4 589
2004	3 362	453	3320	171	6 210	–800	12 716
2005	2 759	718	560	419	3 416	2 437	10 309
2006	5 175	446	576	1 139	5 753	6 787	19 876
2007	4 259	560	1 600	1 242	9 340	6 650	23 651
2008	7 150	559	1 498	666	–1 116	6 221	14 978
2009 ^c	9 571			–4 289	5 011	2 729	13 022
2010 ^d	4 169			–	7 444	2 260	13 873
2011	2 315			–	6 728	9 818	18 861

^a znak minus (–) oznacza, że straty bilansowe roku sprawozdawczego przewyższyły reinwestowane zyski; ^b od 2004 r. do inwestycji bezpośrednich, oprócz pozostałych kredytów udzielonych/otrzymanych między podmiotami powiązаныmi kapitałowo, zaliczono kredyty handlowe oraz włączono środki przeznaczane na zakup nieruchomości, dlatego też dane dotyczące 2003 r. przedstawiono w tabeli w dwóch wersjach; ^c od 2009 r. do kategorii „zakupy udziałów i akcji” zaliczono zakup nieruchomości przez nierezydentów. Ponadto zrezygnowano z publikowania „aportów rzeczowych”. Natomiast kategoria „konwersje” występuje obecnie pod nazwą „dłużne instrumenty finansowe”; ^d dane za lata 2010 i 2011 ukazano zbiorczo w trzech kategoriach: zakupu udziałów lub akcji, stanowiących kapitały własne (*equity capital*), reinwestowanych zysków (*reinvested earnings*) oraz pozostałego kapitału (*other capital*), głównie kredyty.

Źródło: J. Przystupa, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce według danych Narodowego Banku Polskiego*, [w:] *Inwestycje zagraniczne w Polsce 2009-2011*, Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, Warszawa 2011, s. 23 oraz *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce 2010 i Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce 2011*, <http://www.nbp.pl>, data dostępu: 2.02.2013.

stę przedsiębiorstw do kredytów, ponadto wzrosły koszty udzielanych kredytów, co w znacznym stopniu utrudniło finansowanie nowych projektów inwestycyjnych za granicą¹³. Wiele korporacji transnarodowych i przedsiębiorstw międzynarodowych odłożyło w czasie realizację projektów, szczególnie typu *greenfield*, lub całkowicie z niej zrezygnowało, ze względu na spadek popytu rynkowego¹⁴. Zjawisko spadku popytu konsumpcyjnego, które w znacznym stopniu dotknęło kraje Unii Europejskiej (w tym głównych eksporterów kapitału zagranicznego do Polski), wymusiło na przedsiębiorstwach ograniczenie produkcji i doprowadziło do zmniejszenia lub często zaniechania możliwości reinwestowania zysków, które w wielu przypadkach były znikome lub nie występowały wcale. W związku z kłopotami finansowymi wielu korporacji transnarodowych nasilił się proces wcześniejszych spłat pożyczek pozyskanych przez oddziały od spółek-matek oraz pozyskiwanie środków pieniężnych od filii lub oddziałów przez firmy zagraniczne, tzw. zjawisko odwróconych pożyczek. W wielu krajach europejskich w wyniku ogólnoświatowego kryzysu pojawiło się ponadto zjawisko dezinwestycji, polegające na odnotowaniu ujemnej wartości napływu kapitału netto. Zjawisko to występuje wówczas, gdy saldo bezpośrednich inwestycji zagranicznych jest ujemne, co może oznaczać, że w przypadku tych państw inwestorzy zdecydowali się na wycofanie swojego kapitału. Taka sytuacja, wynikająca bądź ze sprzedaży akcji i udziałów, bądź też ze spłaty kredytów i pożyczek, lub spowodowana ujemnymi reinwestowanymi zyskami, wystąpiła m.in. w 2007 r. w Luksemburgu (saldo BIZ wyniosło -28,3 mld USD), w 2008 r. w Irlandii (-16,4 mld USD), we Włoszech (-10,8 mld USD) i w Finlandii (-1,1 mld USD) oraz w 2010 r. w Holandii (-8,9 mld USD) i Danii (-7,4 mld USD). Zjawisko dezinwestycji dotyczyło także dwóch gospodarek krajów wschodzących, a mianowicie Słowenii i Słowacji, w których znaczący odpływ kapitału zagranicznego, doprowadził do wystąpienia ujemnego salda BIZ.

W Polsce sytuacja w zakresie odpływu kapitału w postaci BIZ nie była tak dramatyczna ze względu na to, że uwarunkowania wewnętrzne w przypadku Polski na tle innych krajów transformujących swoje gospodarki były bardzo korzystne¹⁵, co

¹³ M.K. Stawicka, *Wpływ światowego kryzysu na atrakcyjność gospodarek Unii Europejskiej w zakresie pozyskiwania bezpośrednich inwestycji zagranicznych, ze szczególnym uwzględnieniem Polski*, „Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów”, SGH, Warszawa 2011, nr 108, s. 138.

¹⁴ W okresie kryzysu gospodarstwa domowe ograniczają zazwyczaj wydatki na zakup dóbr konsumpcyjnych trwałego użytku, natomiast firmy na dobra inwestycyjne. Popyt zgłaszany przez firmy na dobra inwestycyjne maleje, ponieważ są one tego rodzaju towarami, których zakup można stosunkowo łatwo przesunąć w czasie w sytuacji zwiększonej niepewności gospodarczej, Ł. Ambroziak, M. Błaszczuk-Zawiła, *Zmiany w handlu oraz współpracy inwestycyjnej Polski z państwami bałtyckimi i Europie Wschodniej w świetle recesji globalnej 2008-2009*, [w:] *Kryzys gospodarczy 2008-2009 w Europie Wschodniej i państwach bałtyckich*, SGH, Warszawa 2011, s. 100.

¹⁵ W całym analizowanym okresie, tj. w latach 2008-2011, Polska osiągała wzrost produktu krajowego brutto. Według danych Eurostatu wskaźniki tempa wzrostu realnego PKB (*real GDP growth rate*) dla polskiej gospodarki kształtowały się w poszczególnych latach następująco: 5,1% w 2008 r., 1,6% w 2009 r., 3,9% w 2010 r. oraz 4,3% w 2011 r. Na szczególne podkreślenie zasługuje wynik osiągnięty

sprawiło, że polska gospodarka pozostawała nadal atrakcyjną lokalizacją dla inwestorów. Pomimo tych pozytywnych uwarunkowań nie udało się jednak zachować Polsce tendencji wzrostowej w zakresie BIZ i w 2008 r. odnotowano 37-procentowy spadek napływu tych inwestycji w porównaniu z rokiem poprzednim. Spadek wartości bezpośrednich inwestycji zagranicznych w 2008 r. był wynikiem przede wszystkim występującej ogólnej dekonjunktury w gospodarce światowej. Obserwowane w tym okresie trudności dotyczące wielu branż (szczególnie zaś motoryzacyjnej), których produkcja kierowana jest w zdecydowanej większości na eksport, wpłynęła niekorzystnie na wyniki finansowe firm z udziałem kapitału zagranicznego, a co za tym idzie – na ich możliwości finansowania inwestycji. Sytuacja ta miała znaczący wpływ nie tylko na wartość strumienia napływających do Polski BIZ, który zmniejszył się z 23,6 mld USD w 2007 r. do 14,9 mld USD w 2008 r. (spadek o 8,7 mld USD), ale także na ich strukturę. O ile w pierwszych dwóch etapach napływu BIZ do Polski istotne znaczenie miały dokonywane w tym okresie duże prywatyzacje, o tyle od 2004 r. udział tego typu inwestycji w ogólnej wartości strumienia BIZ systematycznie malał. Zwiększała się natomiast rola innych elementów składowych, a mianowicie reinwestowanych zysków¹⁶ oraz kapitału w tranzycie¹⁷. Tendencja ta była widoczna szczególnie w latach 2004 i 2007, kiedy to wartość reinwestowanych zysków wynosiła odpowiednio 6,2 mld USD i 9,3 mld USD, co stanowiło 48,6 i 39,5% rocznych napływów BIZ do naszego kraju. Wzrost reinwestowanych zysków świadczył o dobrej kondycji finansowej firm z udziałem kapitału zagranicznego w tych latach, czego przejawem było rozszerzanie działalności produkcyjnej na obszarze naszego kraju. Po 2004 r. można było zaobserwować również intensywny wzrost wartości kapitału w tranzycie. Wielkość kwoty, która zwiększyła pasywa krajowych przedsiębiorstw bezpośredniego inwestowania i jednocześnie zwiększyła ich aktywa zagraniczne, kształtowała się w 2005 r. na poziomie 1,5 mld USD z udziałem 14,7%

przez Polskę w roku 2009, w którym to wszystkie kraje Unii Europejskiej (UE-27), poza Polską, znajdowały się w recesji (realny PKB dla tej grupy krajów wyniósł w 2009 r. $-4,3\%$, a dla grupy krajów transformujących swoje gospodarki UE-10 był jeszcze niższy i wyniósł $-8,1\%$). Także rezultat uzyskany przez nasz kraj w roku 2011 należy ocenić jak najbardziej pozytywnie. Tempo wzrostu realnego PKB Polski wynoszące wówczas $4,3\%$ było wyższe od tempa wzrostu wszystkich rozwiniętych państw Unii Europejskiej (UE-15) i ponad dwa i pół razy ($2,87\%$) większe od średniej dla wszystkich krajów UE (UE-27), która w 2011 r. wynosiła $1,5\%$, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>, data dostępu: 4.02.2013.

¹⁶ Kategoria **reinwestowanych zysków** odnosi się wyłącznie do bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Nie dotyczy ona inwestycji krótkoterminowych, czyli tzw. portfelowych. Zgodnie z zasadami sporządzania bilansu płatniczego reinwestowane zyski traktuje się w taki sposób, jakby zyski osiągnięte w kraju goszczącym zostały najpierw wypłacone inwestorowi zagranicznemu, a następnie ponownie w tym kraju zainwestowane, <http://www.nbp.pl>, data dostępu: 6.02.2013.

¹⁷ Przez pojęcie **kapitału w tranzycie** rozumie się napływ środków z zagranicy, powiększających wartość kapitałów własnych przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym działających w danym kraju, odnotowanych w określonym roku sprawozdawczym i w tym samym roku sprawozdawczym inwestowanych przez te podmioty w oddziały lub spółki mające siedzibę za granicą, <http://www.nbp.pl>, data dostępu: 6.02.2013.

ogólnego strumienia napływu BIZ do Polski. W 2006 r. udział ten był jeszcze wyższy, bo wynosił 20,7%. Tak wysoka wartość kapitału w tranzycie mogła oznaczać, że Polska, pomimo dużego chłonnego rynku, dzięki ponad 38-milionowej liczbie mieszkańców, nie stanowiła jednak wyłącznie kraju docelowego dla inwestycji, lecz w dużej mierze także bazę do realizowania projektów w innych krajach, szczególnie Europy Wschodniej.

W 2008 r. sytuacja uległa zmianie: zarówno wartości reinwestowanych zysków, jak i kapitału w tranzycie znacznie się zmniejszyły. W przypadku reinwestowanych zysków wystąpiło zjawisko, jakie miało miejsce już wcześniej (w latach 2001-2003) w naszym kraju, otóż odnotowano ujemną wartość reinwestowanych zysków, która wyniosła -1,1 mld USD, a to oznacza, że łączne straty inwestorów zagranicznych przewyższyły osiągnięte przez nich zyski. W tym samym okresie wartość kapitału w tranzycie zmniejszyła się z 4896 mln USD w 2007 r. do 644 mln USD w 2008 r., a udział tego elementu w strukturze BIZ spadł z 7,8% w 2007 r. do 4,3% w 2008 r.

Lata 2009-2010 charakteryzowały się względną stabilizacją w zakresie napływu BIZ do polskiej gospodarki. Strumienie tych inwestycji wynosiły w wymienionych latach odpowiednio 13 mld USD oraz 13,9 mld USD. Reinwestowane zyski wróciły z kolei do poziomu sprzed kryzysu, jakkolwiek nie osiągnęły one rekordowej wartości, która miała miejsce w 2007 r., choć w 2010 r. były one wyższe niż w latach 2004-2006.

Rok 2011, w odróżnieniu od lat 2008-2010, cechował się zwiększonym powrotem inwestorów zagranicznych na polski rynek. Przyczyn tego powrotu można upatrywać przede wszystkim w tym, że kryzys w gospodarce światowej poza zagrożeniami stworzył również określone szanse, szczególnie w tych branżach, które nie są kapitałochłonne. Firmy zagraniczne w odpowiedzi na kryzys poszukiwały bowiem możliwości obniżenia kosztów i to spowodowało, że rozszerzały one swoją działalność, szczególnie w zakresie tworzenia ośrodków usług biznesowych (*Business Process Outsourcing* – BPO) oraz centrów usług wspólnych (*Shared Services Centers* – SSC)¹⁸, a Polska specjalizuje się w tych dwóch rodzajach działalności usługowej¹⁹. Szacuje się, że obecnie jedna trzecia centrów outsourcingowych zlokalizowanych w Europie Środkowo-Wschodniej umiejscowiona jest właśnie na obszarze naszego kraju. Jak wynika z raportu Everest „Market Vista Location Heatmap” z 2011 r., którego celem jest wskazywanie najlepszych lokalizacji do realizowania projektów *offshoringowych* na świecie, Polska znalazła się w grupie 5 najbardziej atrakcyjnych pod tym względem państw (razem z Brazylią, Chinami, Filipinami i Indiami). Pol-

¹⁸ Zob. A. Woźniak, *Inwestycjom pomaga kryzys gospodarczy. Cięcie kosztów nakręca rozwój usług dla biznesu*, „Rzeczpospolita” z 5 października 2012 r.

¹⁹ W Polsce działa obecnie ok. 350 centrów usługowych z kapitałem zagranicznym, w których liczba zatrudnionych przekroczyła 90 tys. osób. W sektorze nowoczesnych usług dla biznesu działają na obszarze naszego kraju takie globalne firmy, jak: IBM, Google, Shell, General Electric, Xerox, Cisco, Energy Micro czy FNC Technologies, *ibidem* oraz G. Błaszczak, *Centra przyciągają inwestorów*, „Rzeczpospolita” z 5 października 2012 r.

ska w raporcie tym awansowała z pozycji rynku wschodzącego do grupy państw dojrzałych. Awans ten zawdzięczała głównie już podjętym inwestycjom w sektorze BPO, szczególnie zaś zrealizowanym w obszarze finansów i księgowości, a także usług informatycznych²⁰.

Wzrastające zainteresowanie inwestowaniem w Polsce potwierdziły także wyniki badań przeprowadzonych w 2012 r. przez firmę doradcą Ernst & Young, zawarte w publikowanym corocznie raporcie zatytułowanym „Atrakcyjność Inwestycyjna Europy”. W raporcie tej firmy Polska zajęła ósmą pozycję pod względem atrakcyjności w zakresie lokowania inwestycji zagranicznych²¹, a w ciągu najbliższych trzech lat przewiduje się, że nasz kraj stanie się drugim po gospodarce niemieckiej najbardziej atrakcyjnym krajem. Firma Ernst & Young badania przeprowadziła wśród 840 międzynarodowych potencjalnych inwestorów decydujących (*international decision-makers*) o podjęciu inwestycji w określonym kraju. Polskę jako atrakcyjną lokalizację dla inwestycji wskazało 10% badanych. Autorzy raportu zwrócili uwagę przede wszystkim na występującą w naszym kraju stabilizację makroekonomiczną.

Taką opinię o polskiej gospodarce wyraziły także inne instytucje międzynarodowe, w tym Międzynarodowy Fundusz Walutowy, który od 2009 r. udostępnił Polsce Elastyczną Linie Kredytową (FCL). Ten głównie zapobiegawczy w swojej istocie instrument przyznawany jest wyłącznie krajom o bardzo stabilnych fundamentach makroekonomicznych. Przyznanie go Polsce wzmocniło zaufanie inwestorów do naszego kraju jako państwa zdolnego do przeciwdziałania negatywnym skutkom zawirowań występujących gospodarce światowej. Polska, jako jedyny kraj w Unii Europejskiej, uniknęła w 2009 r. recesji, a od początku kryzysu osiągnęła zdecydowanie najwyższy wzrost nie tylko w grupie państw Europy Środkowo-Wschodniej, ale również na obszarze całej Wspólnoty. To sprawiło, że nasz kraj nie musiał korzystać ze środków udostępnionych przez MFW, co jeszcze bardziej umocniło jego pozycję. Na pozytywny wizerunek Polski jako atrakcyjnej lokalizacji dla inwestorów zagranicznych, oprócz czynników makroekonomicznych, w znacznym stopniu miał także wpływ, na co również zwrócono uwagę w raporcie, duży zasób dobrze wykształconych i produktywnych pracowników, przyjazny klimat sprzyjający prowadzeniu działalności gospodarczej w naszym kraju oraz przejrzysty system prawny (w tym podatkowy)²². Pozytywne postrzeganie Polski przez inwestorów zagranicznych zaowocowało tym, że w 2011 r. do naszego kraju napłynął kapitał o wartości

²⁰ K. Sikorska, *Polska na globalnej mapie outsourcingu* <http://www.egospodarka.pl/72824>, Polska-na-globalnej-mapie-outsourcingu,1,39,1.html, data dostępu: 6.07.2013. Zob także R. Anam, *Rynek outsourcingu w Polsce rozkwita*, <http://www.egospodarka.pl/48327>, Rynek-outsourcingu-w-Polsce-rozkwita,2,39,1.html.

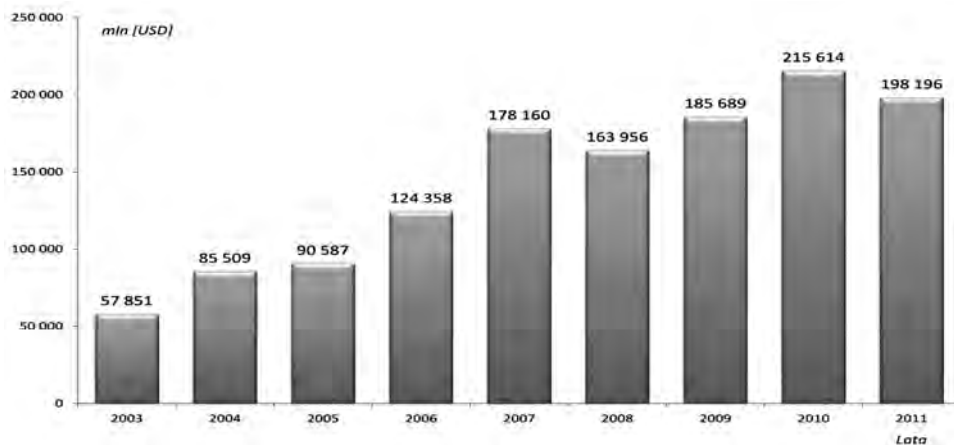
²¹ W 2011 r. inwestorzy zagraniczni zrealizowali w Polsce 121 nowych projektów inwestycyjnych, dzięki którym powstało 7838 nowych miejsc pracy, *Growth, Actually. Ernst & Young's 2012 European Attractiveness Survey*, s. 8, <http://www.ey.com/GL/en/Issues/Business-environment/2012-European-attractiveness-survey>, data dostępu: 8.07.2013.

²² *Ibidem*, s. 24.

18 861 mln USD. Z tego 2399 mln USD (12,7%) poprzez wniesienie udziałów kapitałowych, 6727 mln USD (35,7%) poprzez reinwestowane zyski i 9817 mln USD (52%) w postaci pozostałego kapitału, głównie kredytów. W porównaniu z rokiem 2010 wartość napływu BIZ do Polski wzrosła o 4988 mln USD, tj. o 30%. Saldo wniesionych udziałów było mniejsze niż przed rokiem, mniejsze były także zyski reinwestowane przez inwestorów zagranicznych, natomiast znacząco w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększył się napływ pozostałego kapitału.

3. Struktura geograficzna i branżowa BIZ napływających do Polski

Najwięcej bezpośrednich inwestycji zagranicznych napłynęło do Polski w 2011 r. z Luksemburga (6314 mln USD), następnie z Hiszpanii (6003 mln USD), Niemiec (4994 mln USD) oraz Szwecji (3638 mln USD). W roku tym odnotowano także dezinvestycje, czyli zjawisko wycofania się inwestorów z Polski. Miało ono miejsce w przypadku Irlandii (-4095 mln USD) oraz Szwajcarii (-3370 mln USD). Do końca 2011 r. ogólna kwota, jaką łącznie zainwestowano w formie BIZ w naszym kraju (tj. stan zobowiązań na koniec 2011 r. – *foreign direct investment inward position*), kształtowała się na poziomie 198 196 mln USD (rys. 1).

Rys. 1. Stan zobowiązań z tytułu BIZ na koniec poszczególnych lat 2003-2011 w mln USD

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NBP, <http://www.nbp.pl>, data dostępu: 8.02.2013.

Najwięcej kapitału zainwestowały dotychczas w Polsce firmy pochodzące z Niderlandów (29 945 mln USD), Niemiec (26 817 mln USD), Francji (24 851 mln USD) oraz Luksemburga (20 529 mln USD). Na podstawie analizy struktury geograficznej napływających do Polski BIZ można stwierdzić, że od wielu lat jest ona niezmienna.

Tabela 2. Struktura branżowa bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce w latach 2008-2011

Branża	Strumienie napływu BIZ w poszczególnych latach w mln USD				Stan zobowiązań Polski z tytułu BIZ na koniec 2011 r.	
	2008	2009	2010	2011	w mln USD	w %
Przemysł ogółem, w tym:	3 828,1	5 927,5	2 749,7	5 077,1	71 434,6	36%
– Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	1 523,5	1 197,8	2 073,6	2 846,2	7 528,7	3,80%
– Górnictwo i kopalnictwo	22,5	–19,9	35,9	425,1	858,8	0,43%
Przetwórstwo przemysłowe, – w tym produkcja:	2 282,1	4 749,6	640,2	1 805,8	63 047,1	31,81%
• art. spożywczych, napojów i wyrobów tytoniowych	462,3	2 389,1	–1 266,2	343,9	12 270,1	6,19%
• wyrobów tekstylnych	–13,9	47,1	10,8	109,0	496,6	0,25%
• drewna papieru, poligrafii	–175,2	681,1	–3 092,1	310,5	4 475,9	2,26%
• koksu i produktów rafinacji ropy naftowej	6,5	48,0	–628,1	13,8	82,5	0,04%
• chemikaliów i wyrobów chemicznych	544,0	311,0	1 866,8	98,2	3 875,0	1,96%
• wyrobów farmaceutycznych	–	–	–20,1	564,1	1 523,5	0,77%
• z gumy i tworzyw sztucznych	312,2	223,9	385,8	569,5	5 604,1	2,83%
• metali i metalowych wyrobów gotowych	530,0	–124,0	1 165,6	597,6	8 840,3	4,46%
• komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych	–	–	–100,9	–753,2	2 485,9	1,25%
• komputerów i urządzeń peryferyjnych	102,2	–36,4	102,8	39,1	449,6	0,23%
• urządzeń telekomunikacyjnych i elektroniki użytkowej	–142,3	264,6	219,6	–429,6	1 205,7	0,61%
• produkcja instrumentów pomiarowych, optycznych i zegarków	–	–	–302,4	–126,0	81,2	0,04%
• maszyny i urządzenia, gdzie indziej niesklasyfikowane	246,7	324,1	–41,6	194,3	2 352,8	1,19%
• pojazdów samochodowych, przyczep i naczep	–527,7	624,1	1 005,5	373,7	8 380,4	4,23%
• pozostały sprzęt transportowy	–169,4	135,7	325,1	341,0	1 256,4	0,63%
• statków powietrznych i kosmicznych	–	–	192,5	240,3	738,0	0,37%

Budownictwo	420,5	590,4	1 383,0	3 041,2	11 517,6	5,81%
Usługi ogółem	9 812,9	6 438,8	10 027,5	11 230,1	114 755,5	57,90%
Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych	2 196,3	1 232,9	3 232,1	2 044,6	28 941,0	14,60%
Transport i gospodarka magazynowa	-769,7	226,8	-568,6	-54,8	2 4 81,3	1,25%
Działalność związana z usługami gastronomicznymi	-27,7	34,6	5,1	82,2	1 001,9	0,51%
Informacja i komunikacja	-	-	854,0	-984,4	8 088,1	4,08%
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	4 431,0	2 243,8	-1 298,9	4 808,4	41 805,8	21,09%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1 335,6	156,2	1 538,1	908,2	13 933,7	7,03%
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, w tym: – działalność firm centralnych (<i>head offices</i>) oraz doradztwo związane z zarządzaniem	2 445,0 1 209,0	2662,3 381,4	4 946,1 4 960,6	3 515,5 3 765,0	15 459,7 14 288,9	7,80% 7,21%
Pozostała działalność usługowa, w tym: – edukacja, opieka zdrowotna, działalność związana z kulturą	 67,6	 -99,1	 1 319,2	 906,5	 3 010,1	 1,52%
Pozostałe nigdzie niesklasyfikowane	14,3	534,2	-269,0	-579,9	-298,1	-0,15%
Rolnictwo, leśnictwo rybolówstwo	137,4	35,7	-18,4	92,7	765,5	0,39%
Ogółem:	14 883,9	13 698,1	13 872,8	18 861,1	19 8196,0	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce 2009. Aneks statystyczny*, s. 91-94, <http://nbp.pl/publikacje/zib/zib2009.pdf>, <http://www.nbp.pl>, data dostępu: 9.02.2013 oraz *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce 2010 i Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce 2011*, <http://www.nbp.pl>, data dostępu: 9.02.2013.

Największymi inwestorami są firmy pochodzące przede wszystkim z krajów europejskich (93,1%), w tym głównie z Unii Europejskiej (89,7%).

Oprócz struktury geograficznej istotna jest także struktura branżowa tych inwestycji, która pokazuje, jakie rodzaje działalności zostały najbardziej zasilone za pomocą zewnętrznego źródła finansowania w postaci BIZ (tab. 2).

Z danych zawartych w tab. 2 wynika, że największa część kapitału zagranicznego, jaki napłynął do Polski do końca 2011 r., została zainwestowana w usługi. Stan zobowiązań Polski z tytułu BIZ na koniec 2011 r. dla sektora usług wyniósł ogółem 114 755,5 mln USD (co stanowiło 57,9%). W obrębie usług zobowiązania z tytułu inwestycji były największe w działalności finansowej i ubezpieczeniowej (41 805,8 mln USD), następnie w sekcji handel hurtowy i detaliczny łącznie z naprawą pojazdów samochodowych (28 941,0 mln USD) oraz w zakresie działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (15 459,7 mln USD). Polem aktywności kapitału zagranicznego poza działalnością usługową była także działalność produkcyjna. W przemyśle zainwestowano łącznie 71 434,6 mln USD, co stanowiło 36% ogólnej wartości zobowiązań z tytułu BIZ. Szczególnym zainteresowaniem inwestorów cieszył się przede wszystkim przemysł spożywczy, w którym ulokowano 12 270,1 mln USD, a także produkcja metali i metalowych wyrobów gotowych oraz pojazdów samochodowych, przyczep i naczep z inwestycjami o zbliżonej wartości, a mianowicie 8840,3 mln USD oraz 8380,4 mln USD. Na uwagę zasługuje również, oprócz działalności produkcyjnej, działalność budowlana. W związku z organizowaniem przez Polskę Mistrzostw Europy w piłce nożnej nasiliło się zaangażowanie inwestorów w tej branży. Przedsiębiorstwa budowlane pozyskały do końca 2011 r. inwestycje o wartości 11 517,6 mln USD. Najslabiej zaangażowanie obcego kapitału było widoczne w rolnictwie i górnictwie.

Analizując strukturę napływu kapitału zagranicznego do określonych branż w poszczególnych latach, przypadających na okres dekonunktury w gospodarce światowej, można zauważyć występujące w niektórych rodzajach działalności pewne załamanie, a w innych z kolei branżach obserwowany jest znaczący wzrost zainteresowania inwestorów zagranicznych. W 2008 r. inwestorzy zagraniczni znacznie zmniejszyli swoje zaangażowanie w działalności produkcyjnej na rzecz działalności usługowej. W roku tym strumień napływu BIZ skierowany do przetwórstwa przemysłowego zmniejszył się w porównaniu do roku 2007 o 34%, a w przypadku niektórych rodzajów działalności produkcyjnej wystąpił odpływ kapitału z naszego kraju. Największy miał miejsce w produkcji pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z której wycofano kapitał o wartości 527,7 mln USD. Wraz z trudnościami obserwowanymi w branży motoryzacyjnej wycofano również powiązany z nią kapitał ze sfery usług, a mianowicie zjawisko dezinwestycji wystąpiło w 2008 r. w przypadku transportu oraz gospodarki magazynowej (-769,7 mln USD). Negatywnych skutków kryzysu w 2008 r. nie odczuł natomiast sektor finansowo-ubezpieczeniowy, w którym inwestycje w stosunku do roku poprzedniego wzrosły o 29%. Wyraźny odpływ kapitału z tej sekcji widoczny był dopiero w 2010 r., kiedy to wycofano

kapitał o wartości 1298,9 mln USD. W roku 2010 nasiliło się zjawisko odpływu kapitału przede wszystkim z przemysłu. Inwestorzy z działalności przemysłowej wycofali łącznie 5451,1 mln USD. Tym razem jednak nie, tak jak wcześniej, z branży motoryzacyjnej, a głównie z drzewnej i spożywczej. Zjawisko odpływu inwestycji było widoczne także w roku następnym, tj. 2011, ale już w znacznie mniejszym zakresie. Wystąpiło ono głównie w tych gałęziach przemysłu, które są nośnikami nowoczesności. Odpływ kapitału odnotowano w branżach zawansowanych technologii, takich jak: komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (-753,2 mln USD), urządzeń telekomunikacyjnych i elektroniki użytkowej (-429,6 mln USD), produkcji instrumentów pomiarowych, optycznych i zegarków (-126,0 mln USD). Najwięcej kapitału w postaci BIZ w 2011 r. inwestorzy zdecydowali się jednak wycofać z Polski z sekcji usługowej o nazwie informacja i komunikacja (-984,4 mln USD). W 2011 r. ponownie zainteresowaniem inwestorów cieszyła się branża finansowa, do której powróciły inwestycje po jednorocznym załamaniu, jakie wystąpiło w roku 2010. Wśród działalności finansowej najwięcej kapitału w latach 2010-2011 przyciągnęła działalność firm centralnych (*head offices*) oraz związanych z zarządzaniem.

Wysoką i względnie stabilną pozycję w całym analizowanym okresie, tj. w latach 2008-2011, zajęła inna poza finansami działalność usługowa, a mianowicie handel hurtowy i detaliczny łącznie z naprawą pojazdów samochodowych.

Analiza struktury branżowej napływających do Polski BIZ wskazuje, że kryzys na światowych rynkach finansowych spowodował pewne przesunięcie z działalności produkcyjnej w kierunku działalności usługowej, co związane było w dużej mierze z szybkim rozwojem firm outsourcingowych w Polsce (o czym była wcześniej mowa), a także ze strategią korporacji transnarodowych realizowaną w okresie kryzysu, polegającą m.in. na poszukiwaniu rozwiązań zmniejszających koszty prowadzenia działalności gospodarczej. Niepokojącym zjawiskiem, jakie wystąpiło w 2011 r., jest niewątpliwie odpływ kapitału zagranicznego z branż dostarczających na rynek produkty technologicznie zaawansowane, szczególnie że branże te od początku procesu transformacji nie znajdowały się w głównym kręgu zainteresowania inwestorów zagranicznych. Największa część inwestycji, biorąc pod uwagę działalność produkcyjną, została ulokowana przede wszystkim w tradycyjnych gałęziach gospodarki krajowej. A trzeba wyraźnie podkreślić, że inwestycje w sektorach kapitałochłonnych są najbardziej pożądane z punktu widzenia rozwoju kraju, ponieważ to działalność produkcyjna w branżach, takich jak chemiczna, urządzeń mechanicznych, elektrycznych czy optycznych w największym stopniu przyczynia się do rozpowszechniania nowoczesnych technik produkcji i zarządzania, a przez to do szybszego unowocześniania gospodarki. I choć zwiększony strumień inwestycji w analizowanym okresie napłynął do sektora usług, co należy ocenić jak najbardziej pozytywnie, ponieważ świadczy o stopniowej zmianie struktury polskiej gospodarki w kierunku bardziej dojrzałych gospodarek rynkowych, w których rozwój opiera się głównie na usługach, to jednak wydaje się, że to właśnie inwestycje w sekto-

ry zaawansowanych technologii powinny być szczególnie wspieranym obszarem rozwoju gospodarczego kraju, który w dalszym ciągu realizuje strategię doganiania (*catching-up process*).

4. Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że niekorzystne uwarunkowania zewnętrzne w postaci kryzysu występującego na światowych rynkach finansowych wpłynęły zarówno na strumienie, jak i zasoby napływającego do Polski kapitału zagranicznego w postaci bezpośrednich inwestycji zagranicznych w analizowanym okresie, tj. w latach 2008-2011. Zmiany w przepływach BIZ nie były jednak tak dotkliwe, jak w przypadku innych krajów Europy Środkowo-Wschodniej i pozwoliły utrzymać Polsce w 2011 r. pozycję lidera w zakresie zarówno strumienia, jak i zasobów napływu BIZ w grupie państw tego regionu²³. Znaczący spadek inwestycji bezpośrednich był w naszym kraju krótkotrwały, miał on miejsce jedynie w 2008 r., kiedy to wartość napływu tych inwestycji zmniejszyła się w stosunku do roku ubiegłego o 36,7%. Interpretując ten wynik, trzeba jednak mieć na uwadze fakt, że spadek ten odnosił się do najwyższego historycznie poziomu napływu BIZ, jaki został osiągnięty w 2007 r., i pomimo tego spadku strumień kapitału zagranicznego, jaki napłynął do polskiej gospodarki w 2008 r., o wartości 14 978 mln USD, był trzecim wynikiem odnotowanym od początku procesu transformacji. Sytuacja zewnętrzna miała natomiast większy wpływ na strukturę branżową napływających do Polski inwestycji. Otóż kryzys w gospodarce światowej spowodował, że nastąpiło znaczne przesunięcie kapitału z działalności produkcyjnej do działalności usługowej. Polska w tym przypadku wykorzystała swoje atuty w postaci wyspecjalizowania się w dostarczaniu usług outsourcingowych. Szczególne miejsce pod tym względem na mapie naszego kraju zajmuje miasto Kraków, które w raporcie UNCTAD z 2011 r., dotyczącym inwestycji zagranicznych na świecie, uznało je za najatrakcyjniejsze w grupie miast wschodzących (*emerging cities*) dla lokowania globalnych usług outsourcingowych²⁴.

²³ Według UNCTAD Polska do końca 2011 r. przyciągnęła kapitał (*FDI inward stocks*) o wartości 197 538 mln USD, co pozwoliło jej, podobnie jak w 2010 r., być największym odbiorcą tych inwestycji wśród krajów Europy Środkowo-Wschodniej, wyprzedzając m.in. Czechy, którym udało się pozyskać w postaci BIZ 125 245 mln USD oraz Węgry z inwestycjami o wartości 84 447 mln USD, *World Investment Report 2012...*, s. 172.

²⁴ *World Investment Report 2011*, UNCTAD, New York-Geneva 2011, s. 138. Przy sporządzaniu rankingu 10 najbardziej atrakcyjnych lokalizacji w grupie miast o ugruntowanej pozycji (*established cities*) oraz miast wschodzących wzięto pod uwagę czynniki jakościowe oraz ilościowe, takie jak: liczba i jakość inżynierów zatrudnionych w branży IT oraz pozostałej wykształconej kadry, jakość środowiska do prowadzenia biznesu, możliwość dostarczenia odpowiedniej infrastruktury, poziom istniejącego ryzyka oraz jakość życia, *ibidem*.

Literatura

- Aiginger K., *The Current Economic Crisis: Causes, Cures and Consequences*, WIFO, "Working Papers" 2009, nr 349.
- Ambroziak Ł., Błaszczuk-Zawiła M., *Zmiany w handlu oraz współpracy inwestycyjnej Polski z państwami bałtyckimi i Europy Wschodniej w świetle recesji globalnej 2008-2009*, [w:] *Kryzys gospodarczy 2008-2009 w Europie Wschodniej i państwach bałtyckich*, SGH, Warszawa 2011.
- Anam R., *Rynek outsourcingu w Polsce rozkwita*, <http://www.egospodarka.pl/48327,Rynek-outsourcingu-w-Polsce-rozkwita,2,39,1.html>.
- Bednarczyk J.L., Bukowski S.I., Misala J., *Współczesny kryzys gospodarczy. Przyczyny – przebieg – skutki*, CeDeWu, Warszawa 2009.
- Błaszczak G., *Centra przyciągają inwestorów*, „Rzeczpospolita” z 5 października 2012 r.
- Dunning J.H., *International Production and Multinational*, G. Allen & Unwin, London 1981.
- Economic Crisis in Europe: Causes, Consequences and Responses*, European Commission, "European Economy" 2009, nr 7.
- Giza W., *Zawodność rynku. Powstanie i rozwój idei*, Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2013.
- Growth, Actually. Ernst & Young's 2012 European Attractiveness Survey*, <http://www.ey.com/GL/en/Issu-es/Business-environment/2012-European-attractiveness-survey>.
- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>.
- Inwestycje zagraniczne w Polsce 2009-2011*, Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktury, Warszawa 2011.
- Kołodko G.W., *Neoliberalizm i światowy kryzys gospodarczy*, „Ekonomista” 2010, nr 1.
- Konopczak M., Sieradzki R., Wiernicki M., *Kryzys na światowych rynkach finansowych – wpływ na rynek finansowy w Polsce oraz implikacje dla sektora realnego*, „Bank i Kredyt” 2010, nr 41.
- Kukliński A., *Polonia Quo Vadis?*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego” 2010, nr 6.
- Orłowski W.M., *W poszukiwaniu nowego ładu ekonomicznego*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego” 2011, nr 4.
- Owsiak S., *Spoleczny wymiar kryzysu – lekcja dla przyszłości*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego” 2012, nr 2.
- Procesy inwestycyjne i strategie przedsiębiorstw w czasach kryzysu*, PARP, Warszawa 2010.
- Przystupa J., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce według danych Narodowego Banku Polskiego*, [w:] *Inwestycje zagraniczne w Polsce 2009-2011*, Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktury, Warszawa 2011.
- Rosati D., *Przyczyny i mechanizm kryzysu finansowego w USA*, „Ekonomista” 2009, nr 3.
- Sikorska K., *Polska na globalnej mapie outsourcingu*, <http://www.egospodarka.pl/72824,Polska-na-globalnej-mapie-outsourcingu,1,39,1.html>.
- Stawicka M.K., *Wpływ światowego kryzysu na atrakcyjność gospodarek Unii Europejskiej w zakresie pozyskiwania bezpośrednich inwestycji zagranicznych, ze szczególnym uwzględnieniem Polski*, „Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów”, SGH, Warszawa 2011, nr 108.
- Stiglitz J.E., *Freefall – jazda bez trzymanki: Ameryka, wolne rynki i tonięcie gospodarki światowej*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Warszawa 2010.
- Szymański W., *Kryzys globalny. Pierwsze przybliżenie*, Difin, Warszawa 2009.
- Toporowski J., *Kryzys finansowy. Przyczyny załamania. Raport specjalny*, „Nowe Życie Gospodarcze” 2008, nr 21-22.
- World Investment Report 2009*, UNCTAD, New York–Geneva 2009.
- World Investment Report 2010*, UNCTAD, New York–Geneva 2010.
- World Investment Report 2011*, UNCTAD, New York–Geneva 2011.
- World Investment Report 2012*, UNCTAD, New York–Geneva 2012.

Woźniak A., *Inwestycjom pomaga kryzys gospodarczy. Cięcie kosztów nakręca rozwój usług dla biznesu*, „Rzeczpospolita” z 5 października 2012 r.

Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce 2010, <http://www.nbp.pl>.

Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce 2011, <http://www.nbp.pl>.

Żyżyński J., *Neoliberalizm jako strukturalna przyczyna kryzysu a poszukiwanie dróg naprawy*, „Ekonomista” 2009, nr 2.

THE CONTEMPORARY ECONOMIC CRISIS AND FOREIGN DIRECT INVESTMENT INFLOW INTO POLAND

Summary: The contemporary economic crisis caused many implications in the functioning of the economies of individual countries. Although Poland has not been affected by the recession in a direct manner, the effects of the downturn occurring on a global scale were felt on different levels of economic life in Poland. Adverse external conditions affect resources, streams, and the structure of the Polish incoming foreign direct investment (FDI), which was the subject of the analysis in this article.

Keywords: contemporary economic crisis, foreign direct investment.